ZENDEGI-SALAM
روزنامه خراسان رضوی
شنبه • ۲۳ آبان ۱۴۰۵
۴ جمادی الثانی ۱۴۴۸
۱۴ نوامبر ۲۰۲۶
شماره ۶۲۲۱

فاطمه(س) سرور زنان و مردان عالم است

بررسی مختصر زندگانی پرخیروبرکت و فضایل اخلاقی و عملی بانوی اسلام در رویدادی به میزبانی موسسه خراسان

به مناسبت ایام شهادت حضرت زهرا(س) میزبان رویدادی بودیم با موضوع جلوه‌هایی از سیره و سبک زندگی حضرت زهرا علیها السلام با حضور دکتر محمدرضا طوسی، دکترای معارف اسلامی. در این نشست، حول زندگانی و شهادت این بانوی بزرگ اسلام، از نامگذاری آن حضرت، خطبه فدکیه، مراحل زندگی و شهادت حضرت فاطمه(س) سخن به میان آمد. در ادامه خلاصه مباحث مطرح شده در این جلسه خواهد آمد.

فاطمه یعنی جداشده از همه بدی‌ها

یکی از جلوه‌های عظمت حضرت، نام آن حضرت یعنی فاطمه(س) است. خیلی‌ها در این میان اشکالاتی وارد کرده‌اند. به عنوان مثال دریکی از کلاس‌هایی که تدریس می‌کنم دختر خانمی آمد و گفت: دوست ندارم اسمم فاطمه باشد. گفتم: چرا؟ گفت: چون فاطمه در لغت به معنی مقطوع‌النسل. برای همین از پدر و مادرم گله‌مند هستم که این همه اسم بود و چرا این اسم را بر من گذاشتند؟ خب متاسفانه این جوی که این روزها در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی هست و شما مثلا معنای اسم را در آن جا می‌بینید، خروجی‌اش می‌شود این. ولی وقتی به کتب لغت نگاه می‌کنید در معنی وتبیین معنای فاطمه می‌بینید به معنی بریده‌شده وجداشده از همه بدی‌ها وزشتی‌هاست. در اصل لغت، فاطمه یعنی مبرا از همه پلشتی‌های انسانی و اخلاقی است. روایتی است از امام صادق(ع) که فرمودند: خدای متعال اسم مادرمارا فاطمه انتخاب کرد چون او جداشده و منقطع شده است از بند همه زشتی‌ها و پلشتی‌ها. این جایگاه والای فاطمه زهرا(س) است. در حدیثی دیگر از امام صادق(ع) پرسیدند که چرا خدا نام فاطمه را برای مادرت گذاشت؟ فرمود: چون فردای قیامت جدا می‌کند و سوا می‌کند شیعیان و محبان گنهکارش را از آتش دوزخ. در آن غوغای وانفسایی که به گزارش قرآن وقتی قیامت را نگاه می‌کنی انگار همه مست هستند ،در حالی که مست نیستند و از شدت گرفتاری به حالت بیچارگی رسیدند، در چنان غوغای وانفسایی تنها گره‌گشا فاطمه زهراست. حدیثی هم داریم که در مجامع شیعه وسنی به حدتواتر آمده است؛ اول کسی که به امر خدا بهشت را افتتاح می‌کند فاطمه زهراست. در تتمه روایت است بی بی وارد بهشت نمی‌شود؛ خطاب می‌رسد زهرا جان ما بهشت را برای تو زینت کرده‌ایم، چرا وارد بهشت نمی‌شوی؟ عرضه می‌دارد خدایا شیعیان و محبین من اینجا گرفتارند دلم نمی‌آید با این وضع تک‌رو و تک‌نفره وارد بهشت شوم.»

خطبه فدکیه خطبه انسانیت است

یکی از نکات مهم در زندگی، درخواست‌های حضرت زهرا(س) بود. مثلا دریکی از ادعیه می‌فرمایند: خدایا من این‌قدر مشغول لذت و انس و عبادات تو هستم که اصلا برای خودم خواسته‌ای ندارم، که بخواهم به این خواسته‌های دنیوی بچسبم. حضرت زهرا یی که «وَيُطعِمُونَ -لطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ- مِسكِينا وَيَتِيما وَأَسِيرًا» (و غذا را با وجودی که خود به آن نیازمندند به مسکین و یتیم و اسیر می‌خورانند) بود، تا جایی که آلوسی شافعی مذهب در تفسیر روح المعانی اعتراف می‌کند سه شبانه روز حضرت فاطمه زهرا(س) با آب تنها افطار کرد. فاطمه‌ای که به گزارش قرآن آیه تطهیر در شان او نازل شده یا محوریت حدیث کسا با فاطمه زهراست، فاطمه‌ای که رسول خدا درباره‌اش فرموده إِنَّ اَللَّهَ تَعَالَى يَغْضَبُ لِغَضَبِ فَاطِمَةَ وَيَرْضَى لِرِضَاهَا همانا خدا به سبب غضب تو غضب می‌کند و با رضایت تو راضی می‌شود. فاطمه زهرا یی که در ذیل آیه شریفه لَن تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ (هرگز به (حقیقت) نیکوکاری نمی‌رسید مگر این که از آن‌چه دوست می‌دارید، (در راه خدا) انفاق کنید) که صدای جرج جرداق مسیحی صاحب کتاب معروف وشاخته شده «الامام علی صوت العدالة الانسانیه» هم بلند شد که در کجای دنیا شما بانویی را می‌شناسید که در شب عروسی از پیراهن عروسی صرف‌نظر کند، جز فاطمه زهرا(س) در اسلام؟ آن وقت این جایگاه بی‌بی را نگاه می‌کنید که به طور کلی از مهمترین و ضروری‌ترین چیزهای این دنیا کوچک‌ترین میل و رغبتی ندارد، بعد این بانو بیفتد دنبال فدک؟ و خطبه فدکیه را بگوید؟ اصلا این توهین است. بزرگان و اساتید معتقدند چه کسی گفته این خطبه فدکیه است؟ این خطبه انسانیت است. این خطبه حقوق بشر است. اصلا دعوا بر سر اصل شرف و وجدان است. چرا که غاصبان خلافت، حداقل‌های انسانیت و شرافت را هم زیر پا گذاشتند. لذا خیلی از بزرگان، از جمله علامه مجلسی، معتقدند نباید این خطبه را صرفاً خطبه فدکیه نامید؛ چرا که این خطبه، خطبه توحید، خطبه امامت، خطبه انسانیت و روشنگری است. حضرت زهرا سلام‌ا... علیها در جای‌جای این خطبه، به این حقیقت اشاره می‌کنند. چرا امیرالمؤمنین سلام‌ا... علیه، زمانی که به خلافت ظاهری رسیدند، فدک را بازپس نگرفتند؟ چرا فدک را تصاحب نکردند؟ فرمودند: بگذارید جزو اموال عمومی باقی بماند. گفتند: آقا، چگونه ممکن است؟ مگر فدک بر اساس متن قرآن، متعلق به حضرت زهرا سلام‌ا... علیها نیست؟ مگر قرآن نمی‌فرماید: «وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ»؛ حق خویشاوندان را ادا کن؟ حضرت فرمودند: اصلاً دعوای ما با این‌ها بر سر فدک نبود؛ ما می‌خواستیم از مسیر فدک، چراغی روشن کنیم تا همگان حقیقت را بشناسند و بدانند حق کجاست و باطل کجاست.

در شهادت حضرت شکی نیست

در رابطه با شهادت حضرت زهرا(س) که رهبر شهید انقلاب هر سال به نام نامی حضرت فاطمه(س) مجلس می‌گرفتند نشان‌دهنده دغدغه رهبر انقلاب بود. نشان می‌دهد که به هیچ عنوان وحدت به معنای این نیست که شیعه از اصول خودش دست بکشد. وحدت به معنای این است که همگی حول حقیقت و محور توحید جمع شویم. توحید حقیقی در خانه اهل بیت است. شهریار زیبا می‌گوید که دل اگر خداشناسی، همه در رخ علی بین، به علی شناختم من به خدا قسم خدارا. که اگر مردم همه متحد می‌شدند و وحدت و یکپارچگی داشتند حول محور اهل بیت، کار به این همه اختلافات و نزاع و درگیری‌ها نمی‌کشید. ماجرای شهادت حضرت زهرا(س) در موسوعه اخباری شیعه وحتی اهل سنت اظهر من الشمس است. علامه جلیل القدر سید جعفر مرتضی عاملی، صاحب کتاب الصحیح من سیره النبی الاعظم، چند جلد کتابش را اختصاص می‌دهد به شهادت پیغمبر(ص) و شهادت حضرت زهرا(س) را مطرح می‌کند که در آن سندها و مدارک فراوانی می‌آورد دال بر این که به واسطه چه کسانی حضرت مورد اصابت و جسارت و هجوم قرار گرفتند. تمام این‌ها هست و از این جهت جای انکاری باقی نمی‌ماند.

چرا خدا پیامبر زن قرار نداد؟

از حضرت علامه جوادی آملی این مرجع عالیقدر جهان تشیع پرسیدند که چرا خدا پیامبر زن قرار نداد؟ ایشان فرمودند که فرق است میان مقام نبوت با مقام ولایت. در مقام نبوت چون یک امر اجرایی است و در مقام عملیات باید وارد شد، جنگ دارد، دستور دارد، ابلاغ دارد، هشدار دارد، منازعه دارد، این یک امر اجرایی است و این کار حال و هوای مردانه می‌طلبد. چون حضرت علی(ع) فرمودند: المَرأةُ رَيحانَةٌ وَ لَيسَت بِقَهرَمانَة. زن، گل به شدت لطیفی است که با کوچک‌ترین آسیب لطمه می‌خورد، او برای قهرمانی و بگیر و ببند آفریده نشده است و با حال و هوای زنانه انطباق ندارد. علامه جوادی آملی می‌فرماید: اما در مقام ولایت که به مراتب فراتر از مقام نبوت است، ولایت پاره‌ای از خانم‌ها از بسیاری از انبیای مرد بالاتر بوده است. بعد مثال می‌زنند مانند: حضرت مریم(س) مادر حضرت عیسی(ع) که ولایتش از ولایت نوح نبی فراتر بوده است در حالی که او پیغمبر اولوالعظم بوده و در مرحله نبوت به مرحله رسالت رسید. امروز چشم و چراغ و واسطه فیض میان زمین و زمان کیست؟ وقتی حجت ابن الحسن(عج) در توقیعی که از آستان مبارکشان صادر فرمود و گفتند: برای من مهدی در تمام مقاطع زندگی، مادرم فاطمه زهرا(س) یک الگوی تمام‌عیار است، پس او فقط سرور زنان نیست. بلکه او سرور همه مردان و زنان عالم است. چرا که چه مردی بالاتر، کامل‌تر و جامع‌تر از مهدی(عج) است که این حرف را زده است؟

سختی دنیا، شیرینی آخرت است

دیگر از درس‌های زندگانی حضرت زهرا(س) که خیلی تجلی داشت، فعالیت شدید در منزل برای رفاه خانواده بود. این قدر حضرت خودش را به مشقت می‌انداخت که حتما شنیده‌اید وقتی رسول خدا وارد منزل شد بعد از ازدواج حضرت زهرا(س) دید به خاطر کار منزل از سر و صورت حضرت عرق می‌چکد. پیامبر(ص) فرمود: زهرا جان بچش سختی کار دنیا را- مثل خیلی از پدر خانم‌ها از دخترش دفاع نکرد.- فرمود چطور پدرم؟ حضرت رسول(ص) فرمود: به خاطر این که سختی‌هایی که در دنیا می‌کشی شیرینی‌های آخرت و قیامت می‌شود. حضرت خیلی در منزل کار و فعالیت می‌کرد. البته اشتباه نشود و آقایان بد نشنوند. امیر مومنان(ع) هم به شدت در کارهای خانه شرکت می‌کرد و مثل بعضی آقایان از کار فرار نمی‌کرد.

دفاع عالمانه از جایگاه توحید و ولایت

یکی از مهم‌ترین نکاتی که در تاریخ زندگانی حضرت زهرا سلام‌ا... علیها به زیبایی دیده می‌شود، دفاع جانانه از مقام ولایت و امامت است؛ به تعبیر دیگر، دفاع عالمانه از جایگاه توحید و ولایت. در زمانی که امیرالمؤمنین(علیه‌السلام) را پس از ماجرای سقیفه ناجوانمردانه خانه‌نشین کردند، حضرت زهرا سلام‌ا... علیها به هیچ‌عنوان کنار ننشستند. اتفاقا در تبیین همین مسئله، بسیاری از افراد از حضرت می‌پرسیدند: چرا امیرالمؤمنین حق خود را نمی‌گیرند؟ در همین زمان، صدای اذان بلند شد. حضرت فرمودند: «اگر بلند می‌شدم و دست به اقدام مسلحانه می‌زدم، مصیبت بزرگ‌تری به وجود می‌آمد». تعبیر حضرت در نهج‌البلاغه این است: «مَصِيبَتِي أَعْظَمُ مِنْ فَوْتِ وِلَايَتِكُمْ». مصیبتی بالاتر از غصب ولایت و خلافت به وجود می‌آمد. آن مصیبت چه بود؟ نابودی اصل دین و اساس توحید؛ به گونه‌ای که دیگر همین ندای توحید و صدای اذان هم از مأذنه‌ها به گوش نمی‌رسید. حضرت زهرا سلام‌ا... علیها پس از ماجرای غصب خلافت هم از دفاع دست برنداشتند. این ماجرا اسناد محکم و معتبری دارد و حتی در مجامع اهل سنت هم نقل شده است. برای نمونه، احمد بن حنبل در کتاب مسند خود این ماجرا را آورده. همچنین طبری، مورخ اهل سنت، این روایت را نقل می‌کند که حضرت زهرا سلام‌ا... علیها به در خانه مهاجرین و انصار می‌رفتند و از امیرالمؤمنین دفاع می‌کردند و واقعه غدیر خم را به آنان یادآوری می‌کردند. اینجا یک درس مهم برای زنان وجود دارد؛ این که باید حضوری پررنگ در اجتماع داشته باشند و در کنار مردان، دوشادوش آنان، از ولایت و توحید دفاع کنند و در این عرصه حضوری مؤثر و چشمگیر داشته باشند. حضرت زهرا سلام‌ا... علیها به سراغ افراد می‌رفتند و از آنان می‌پرسیدند: آیا ماجرای غدیر خم را فراموش کرده‌اید؟ آیا به یاد ندارید که پیامبر اکرم صلی‌ا... علیه‌وآله فرمودند: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ»؟ اینجا باید گفت: «فَيَا أَسَفاً»؛ افسوس بر کسانی که حقیقت را می‌دانستند، اما عمداً آن را انکار می‌کردند. عده‌ای گفتند: حافظه خود را از دست داده‌ایم و عده‌ای دیگر گفتند: مردم به سمت افراد دیگری رفتند و ما هم به دنبال آنان رفتیم. این همان کسانی بودند که حضرت زهرا سلام‌ا... علیها بسیاری از آنان را نفرین کردند و فرمودند: خداوند نیامرزد کسانی را که پشت همسرم و صاحب ولایت را خالی کردند.

